

1914 рр. (приватна збірка копій). 3. Яценків В. Сторінка з історії Клепарова, начерк парохіяльної хроніки. Видання комітету будови церкви св. Апостола Андрея Первозванного в Клепарові з приводу її архірейського посвячення в дні 16 вересня 1934 р. 4. Андрусак М. З минулого Знесення // Діло. – Львів, 1932. 5. Колька слóвъ зъ powodu названія Села Знесенья. Написалъ Игнатія Губчакъ, приходникъ Знесенскій, Львовъ. Типомъ Института Ставропигийского, 1861. 6. Karta KRÓŁ. STOŁ. M.LWÓWA. SKALA – 1:10000, 1936. Odbito w Zakł. Graf. SA KSIĄŻNICA-ATŁAS we Lwowie. 7. Степанів О. Сучасний Львів: Путівник. (1943). – Львів, 1992.

УДК 712.253

Дідик В.В., Тупісь С.П.

НУ «Львівська політехніка», кафедра містобудування

КОМПОЗИЦІЯ БОТАНІЧНОГО САДУ ПРИКАРПАТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА У М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

© Дідик В.В., Тупісь С.П., 2000

Визначення модулів візуальних просторів, які охоплюють окремі пейзажі та картини ботанічного саду, дає можливість формувати композицію ботанічного саду та окремих його частин з врахуванням природних форм рельєфу та водних просторів. Доповнюючи ці форми рослинними композиціями та підсилюючи їх архітектурними формами, підкреслюється масштабність, вноситься кольоровий та об'ємний контраст і намічається точка відліку у візуальному сприйнятті композиції ботанічного саду.

Ботанічний сад Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника у місті Івано-Франківську, закладений у 1997 році – природоохоронний об'єкт, який поєднує різноманітні функції: науково-дослідницьку, культурно-просвітницьку, екологічну, рекреаційну, природоохоронну, культурологічну, меморіальну та моніторингу навколишнього середовища. Площа ботанічного саду – 101,6 га. Загальне максимальне навантаження одночасних відвідувачів на територію саду становитиме 5400 чоловік (розраховано за ДБН 360-92* України, 1993 р.).

Найбільш характерна особливість ботанічного саду полягає в тому, що його композиції розкриваються послідовно в процесі руху людини з однієї частини саду до іншої. Тому його художні особливості визначаються сумою сприйнятих пейзажів та їх фрагментів. Головним завданням композиційного плану ботанічного саду було виявити простір і підкреслити його в пейзажі з урахуванням усіх особливостей рельєфу, а також включити у його перспективи живописні ландшафти довкілля.

Логічність вирішення об'ємно-планувальної композиції об'єкта базується на продуманому вирішенні схеми функціонального зонування його території, що ретельно враховує спеціалізацію, яка названа вище.

У результаті натурних обстежень території та аналізу візуальних зв'язків були визначені напрямки головних композиційних осей, які лягли в основу планувальної структури

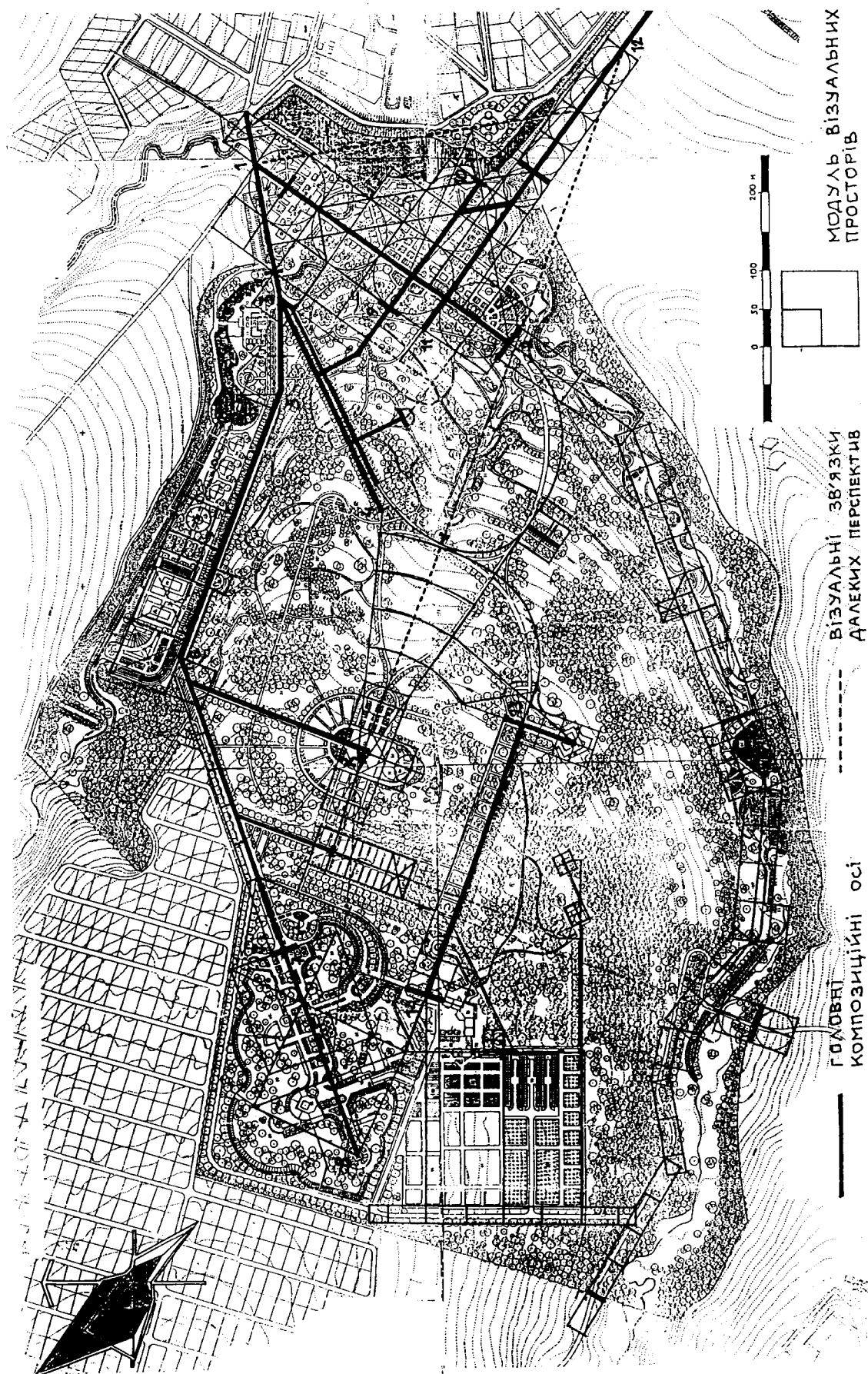

Рис.1. Ботанічний сад Прикарпатського університету ім.Василя Стефаника у м.Івано-Франківську (закладений у 1997 р.). Композиційний план

(рис.1). Зокрема, вісь 1-2 визначає головну алею від входу та під'їзду з боку шосе, що прямує на Калуш; вісь 1-3-5-6-7 співпадає з планувальною віссю існуючої місцевої дороги, а вісь центрального партеру 9-10 визначає природна вісь існуючого водного каналу. Вздовж водного каналу також було намічено вісь 11-12 пішоходної експланади від центру міста.

Вісь 13-14 визначила алею інтродукованих рослин. У верхній центральній частині території розташовано музей – каплицю меморіального комплексу ім. Василя Стуса, яка домінує в ландшафті і візуально організовує простір як з далеких, так і з близьких перспектив та є одним із головних чинників, який формує як силует ботанічного саду, так і міста загалом.

Пропорційним аналізом визначено модулі візуальних просторів, які охоплюють окремі пейзажі та картини. Це у свою чергу дало підставу включити у композицію ботанічного саду архітектурні об'єкти, які не лише створюють сприятливі умови для відпочинку, але й у кожному конкретному випадку мають певну роль у пейзажі: підкреслюють масштабність; вносять кольоровий і об'ємний контрасти; акцентують окремі ділянки і залежно від розміру споруди або підпорядковують її об'ємним формам зелені, або включаються в її композицію як домінуючий елемент. Важливим є також місце розташування архітектурного об'єкта. Наприклад, павільйон квітів розташовано по осі 9-10 центрального партеру, що дозволяє йому ефектно виділятися в пейзажі. На окремих ділянках цієї осі (9-10) акцентують перспективу і привертають увагу, визначаючи наступний рух відвідувача, невеликі споруди – альтанка, ваза для квітів, декоративна колона (рис.2).

Рис.2. Аксонометрія вхідної зони та зони партерних садів ботанічного саду Прикарпатського університету у м.Івано-Франківську з показом головних композиційних осей за В.Дідиком: А – павільйон квітів; В – альтанка; С – ваза для квітів; D – декоративна колона; Е – колонада головного входу; F – групова посадка буку пурпурнолистого; L – оглядовий майданчик

Прямолінійні абрисы центрального партеру і відповідні напрямки алей обумовлюють регулярні способи формування пейзажу, серед них – рядова чітко виражена посадка дерев і чагарників. Так, вздовж боків головної алеї (вісь 1-2), кінцеві пункти якої фіксуються колонадою головного входу, оглядовим майданчиком та груповою посадкою бука пурпурнолистого, на відтинку від містка через струмок з боку входу до оглядового майданчика,

передбачається посадити суворо однотипну і однорозмірну деревну рослинність – липу, клен гостролистий, каштан тощо, які мають щільну і разом з тим компактну крону. Важливим елементом композиції ботанічного саду є ставок, на який орієнтовано один з кращих його пейзажів – центральний партер.

Наведений у статті матеріал не охоплює усього різноманіття способів створення ботанічного саду, а лише може характеризувати окремі композиційні прийоми його формування, які застосовували автори проекту – архітектори Юрій Криворучко, Степан Тупісь, Володимир Дідик.

1. Косаревский И.А. *Композиция городского парка.* – К., 1977. 2. Родичкин И.Д. *Человек, среда, отдых.* – К., 1977. 3. Залеская И.С., Микулина И.Д. *Ландшафтная архитектура.* – М., 1977. 4. Alexander Łukasiewicz. *Ogrody botaniczne i arboreta w Polsce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Lesne.* – Warszawa, 1987. *Проблеми ландшафтної архітектури, урбоекології та озеленення населених місць. Том 3. Охорона історичних культурних ландшафтів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції.* – Укр. ДЛТУ. – Львів, 1998. – С.130.

УДК 7123.01

Соснова Н.С.

НУ “Львівська політехніка”, кафедра містобудування

ХАРАКТЕРИСТИКА ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОГО КОМПЛЕКСУ У СЕЛІ КРИСОВИЧІ ХVІІІ–ХІХ СТ.

© Соснова Н.С. 2000

На основі ознак об’єкта визначено тип парку, що був закладений при палаці.

Село Крисовичі Мостиського району (4 кілометри на південь від Мостиськ) розташоване на лівому березі річки Січній. Вперше у письмових документах Крисовичі згадуються 1469 роком [1]. Назва села походить від Крисів, руської шляхетної родини. На початку ХVІІІ ст. село належало родині Злочовських, спочатку Стефану Злочовському – галицькому хорунжому, а потім його синові Михайлу Янові Злочовському, котрий писався паном і власником Хотимиру і Крисович. Наприкінці ХVІІІ ст. власником був Адам граф Мнішек, великий коронний хорунжий, кавалер ордену білого Орла і Святого Станіслава. За описом 1786 р. він вимуровав палац, палацовий костел і заклав парк “з каналами і фонтанами, гостьовими будинками, звіринцями, ...так прекрасно, багато, коштовно і нафантазовано, що справа ця не посоромила б і монарха” [2]. Планувальна структура села Крисовичі і палацово-парковий комплекс зафіксовані на карті “Галичини і Льодомерії” (1779-1782 рр.), котра дає повну характеристику краю як щодо розселення, так і щодо природно-ландшафтних умов (рис.1) [3]. Та вже через якихось чотири десятки років про велич цього закладення Юліан Німцевич в описі своєї подорожі польськими землями (1811–1828 рр.) говорить в минулому часі: “колись тут був старий замок, французький парк, зарослі багнища і вільшина, що оточувала їх”. Натомість він із захопленням оповідає про піклування парком вдовою графа Феліцією, “що смаком, старанням і фінансуванням зробила це місце одним з найприємніших” [4].